

Sygn. akt I C 1025/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 kwietnia 2023 roku

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 14 marca 2023 roku w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. S., J. P. (1) i M. P.**

przeciwko **(...) Bank (...) S. A. w W.**

o ustalenie i zapłatę

I. ustala, że umowa kredytu mieszkaniowego (...) K. (...) nr (...) ((...)) z dnia 27 czerwca 2008 r. zawarta przez (...) S.A. z siedzibą w W. z powodami A. P. (obecne S.), J. P. (1) oraz M. P. jest nieważna,

II. zasądza od pozwanego na rzecz powodów J. P. (1) i M. P. kwotę 148.808 zł 26 gr (sto czterdzieści osiem tysięcy osiemset osiem złotych dwadzieścia sześć groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 13 kwietnia 2023 r. do dnia zapłaty,

III. umarza postępowanie w zakresie żądania zapłaty na rzecz A. S.,

IV. w pozostałym zakresie powództwo oddala,

V. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.817 (jedenaście tysięcy osiemset siedemnaście) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w tym kwotę 10.817 (dziesięć tysięcy osiemset siedemnaście) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

sędzia Juliusz Ciejek

Sygn. akt I C 1025/21

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 4 października 2021 r. powodowie A. S., J. P. (1) i M. P. skierowali przeciwko (...) Bank (...) Spółka Akcyjna (dalej: Bank) pozew, w którym wniesli o:

a) ustalenie, że umowa kredytu mieszkaniowego (...) K. (...)nr (...) ((...)) z dnia 27 czerwca 2008 r. zawarta przez pozwaną z powodami jest nieważna,

b) zasądzenie od pozwanej solidarnie na rzecz powodów kwoty 148,808,26 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 03.08.2021 r. do dnia zapłaty z tytułu zwrotu wszelkich świadczeń otrzymanych od strony powodowej przez pozwaną w okresie od 27.06.2008 r. do dnia 01.09.2021 r. na podstawie umowy o kredyt jako świadczeń nienależnych z uwagi na bezwzględną nieważność umowy w całości, ewentualnie

c) ustalenie wobec powodów bezskuteczności postanowień § 1 ust. 1, § 3 ust. 1 pkt 2 i 3, § 4 ust. 1, § 6 ust. 4 pkt 6, § 9 ust. 2, § 11 ust. 2 części szczególnej umowy kredytu mieszkaniowego (...) K. (...) nr (...) ((...)) z dnia 27 czerwca 2008 r. oraz § 1 ust. 1 pkt 14 i 19, § 4, § 4 ust. 2 i 3, § 10 ust. 2, § 14 ust. 4, § 16 ust. 1, § 22 ust. 2 pkt 1-3, § 32 ust. 1, § 36 ust. 1, § 39 ust. 1 i 2, § 40 pkt 4, § 44 części ogólnej umowy kredytu mieszkaniowego (...) K. (...) nr (...) ((...)) z dnia 27 czerwca 2008 r.

Nadto wniesli o zasądzenie solidarnie od pozwanej na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że nie mieli możliwości ingerencji w treść umowy, ani też negocjowania żadnych jej postanowień, za wyjątkiem danych indywidualnych. Umowa kredytu miała charakter kredytu denominowanego do franka szwajcarskiego. Mechanizm denominacji został zawarty w § 1 ust. 1 pkt 14 i 19, § 4 ust. 1 pkt 1 i 2, ust. 2 i 2, § 22 ust. 2 części ogólnej umowy. Z uwagi na to, że w umowie kwota kredytu PLN nigdy nie została pomiędzy stronami uzgodniona to umowa jest niewykonalna i nieistniejąca. Powyższe stanowi nieważność bezwzględną czynności prawnej (art. 69 ust. 2 pkt 2 prawa bankowego w zw. z art. 58 i art. 353¹ k.c.). Ponadto, umowa nie określa zasad spłaty kredytu oraz nie było możliwości wypłaty kwoty kredytu w walucie (...). W ocenie powodów postanowienia umowne odnoszące się do spłaty kredytu w złotych przy zastosowaniu kursu sprzedaży walut według kursu waluty obowiązującej w banku w momencie spłaty plus marża stanowią klauzule abuzywne. Przyznanie sobie przez bank prawa do jednostronnego wyznaczania salda kredytu i regulowania wysokości rat kredytu wykracza poza zasadę swobody umów wyrażoną w artykule 353¹ k.c., pozostając tym samym w sprzeczności z naturą stosunku zobowiązaniowego. Umowa stron narusza zasady współzycia społecznego.

W ocenie powodów skutkiem stwierdzenia nieważności umowy kredytu powinno być zasądzenie na ich rzecz wszystkich kwot, które świadczyli na rzecz banku. Jako podstawę prawną żądania zapłaty powodowie wskazali art. 405 k.c. (. 4-14).

Pozwana (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie solidarnie od powodów na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia, za czas od uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzone do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazała, że kwestionuje roszczenie powodów zarówno co do zasady jak i wysokości. Powodowie nie udowodnili swojego roszczenia. Pozwana zaprzeczyła, aby wskazane przez powodów postanowienia umowy stanowiły klauzule niedozwolone. Umowa nie jest sprzeczna jakimkolwiek przepisami prawa polskiego lub wspólnotowego, czy też z zasadami współzycia społecznego i dobrymi obyczajami. W ocenie pozwanej nie zachodzą przesłanki do uznania umowy kredytu za nieważną, nieistniejącą bądź bezskuteczną względem powodów. Postanowienia umowne zostały indywidualnie uzgodnione z powodami. Umowa nie naruszała granicy swobody umów określonej w art. 353¹ k.c. i jako taka nie była sprzeczna z istotą stosunku zobowiązaniowego. Pozwany bank nie jest w jakikolwiek stopniu bezpodstawnie wzbogacony. Świadczenie powodów znajduje usprawiedliwienie w łączącej strony umowie kredytu, a tym samym wyklucza to możliwość kwalifikowania dokonanego świadczenia jako świadczenia nienależnego. Bank nie miał możliwości swobodnego, dowolnego, jednostronnego, ustalania kursu walut w Tabeli K. w oderwaniu od realiów rynkowych. Każdy klient banku uprawniony był do negocjowania kursu waluty (...). Pozwana zaprzeczyła, że rozkład ryzyka walutowego wynikającego z umowy był nierównomierny oraz nieograniczony w przypadku powodów. Pozwana wskazała, że powodowie nie mają interesu prawnego w żądaniu o ustalenie. W ocenie strony pozwanej wszystkie roszczenia powodów są przedawnione (k. 42-62).

Pismem z dnia 30.01.2023 r. powodowie dokonali modyfikacji powództwa z pkt 1 pozwu w ten sposób, że wniesli o:

a) ustalenie, że umowa kredytu mieszkaniowego(...) K. (...) nr (...) ((...)) z dnia 27 czerwca 2008 r. zawarta przez pozwaną z powodami jest nieważna,

d) zasądzenie od pozwanej na rzecz J. P. (1) oraz M. P. kwoty 148.808,26 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 03.08.2021 r. do dnia zapłaty z tytułu zwrotu wszelkich świadczeń otrzymanych od strony powodowej przez pozwaną w okresie od 27.06.2008 r. do dnia 01.09.2021 r. na podstawie umowy o kredyt jako świadczeń nienależnych z uwagi na bezwzględną nieważność umowy w całości.

Jednocześnie powodowie cofnęli z zrzeczeniem się roszczenia żądanie pozwu w zakresie żądania o zasądzenie na rzecz A. S. kwoty 148.808,26 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 03.08.2021 r. do dnia zapłaty z tytułu zwrotu wszelkich świadczeń otrzymanych od strony powodowej przez pozwaną w okresie od 27.06.2008 r. do dnia 01.09.2021 r. na podstawie umowy o kredyt jako świadczeń nienależnych z uwagi na bezwzględną nieważność umowy w całości. (k. 218).

Sąd ustalił, co następuje:

Powódka A. S. jest córką powodów M. P. i J. P. (1). Powódka A. S. zamierzała kupić mieszkania w celu zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych. Ze względu na to, że nie miała sama zdolności kredytowej, o udzielenie kredytu zwróciła się wraz z swoimi rodzicami. Na dzień składania wniosku o kredyt wszyscy powodowie osiągalni dochód w złotych. Wniosek powodów o udzielenie kredytu uzyskał pozytywną decyzję.

(dowód: zeznania powodów – k. 216-217, referat kredytowy – k. 66-69, załącznik do wniosku kredytowego – k. 70-72)

W dniu 27 czerwca 2008 r. A. P. (obecnie S.), J. P. i M. P. jako konsumenci zawarli z pozwanym Bankiem umowę nr (...) ((...)) o kredyt mieszkaniowy (...) hipoteczny. Umowa składała się z części szczegółowej ((...)) oraz z części ogólnej ((...)).

Zgodnie z treścią umowy Bank udzielił im kredytu w kwocie 73.737,67 CHF. Celem kredytu było nabycie prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego z przeznaczeniem na potrzeby własne i refinansowanie kosztów poniesionych na cele mieszkaniowe (§ 2 ust. 1-15 (...)). Kredyt został udzielony na okres 360 miesięcy od dnia zawarcia umowy do 01.06.2038 r. (§ 2 ust. 4, § 7 ust. 1 (...)).

Pozwany bank nie pobrał prowizji od udzielonego kredytu (§ 3 ust. 1 (...)).

Zgodnie z § 4 (...) umowy zabezpieczenie spłaty kredytu stanowiły: hipoteka zwykła i kaucyjna na nieruchomości należącej do kredytobiorców, przelew wierzytelności pieniężnej z umowy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych, poddanie się egzekucji i klauzula potrącenia wierzytelności z rachunku (...) w (...) S.A.

Ponadto w umowie ustalono, że Bankowi przysługiwać będą odsetki od kredytu w walucie kredytu, według zmiennej stopy procentowej, w stosunku rocznym, której wysokość miała być ustalona w dniu rozpoczynającym pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, jako suma stawki referencyjnej i marży (...) S.A. (§ 6 ust. 1 zdanie 1 (...)). W § 1 ust. 1 pkt 12 lit. b) (...) została zdefiniowana stawka referencyjna jako wartość stawki referencyjnej, w zależności od wybranej waluty LIBOR dla franka szwajcarskiego ((...)) dla międzybankowych depozytów trzymiesięcznych (LIBOR 3M) – dotyczy kredytów udzielonych w (...). Dla celów ustalenia stawki referencyjnej Bank miał posługiwać się stawką LIBOR publikowaną odpowiednio o godzinie 11.00 (...) lub 11:00 na stronie informacyjnej R., w drugim dniu poprzedzającym dzień rozpoczynającym pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, zaokrąglony według matematycznych zasad do czterech miejsc po przecinku. W przypadku braku notowań stawki referencyjnej LIBOR dla danego dnia do wyliczenia stopy procentowej stosuje się odpowiednio notowania z dnia poprzedzającego dzień, w którym było prowadzone notowanie stawki LIBOR. Za dzień braku notowań stawki LIBOR uznaje się ponadto dzień uznany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej za dzień wolny od pracy (§ 7 ust. 1 (...)). W dniu sporządzania umowy: stawka referencyjna wynosiła 2, (...)p., marża 1,7 p.p. (podwyższona o 0,9 p.p. do czasu przedłożenia dokumentu potwierdzającego dokonanie prawomocnego

wpisu hipoteki), a oprocentowanie kredytu 4, (...)p. w stosunku rocznym (§ 2 ust. 5-8 (...)). W § 7 ust. 2 i 3 (...) wskazano, że wzrost stawki referencyjnej wpływa na podwyższenie oprocentowania kredytu, które spowoduje wzrost spłaty raty kredytu. Zmiana wysokości stawki referencyjnej powoduje zmianę wysokości oprocentowania kredytu o taką samą liczbę punktów procentowych.

Strony ustaliły, że wypłata kredytu nastąpi jednorazowo przelewem w terminie 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy na rachunek bankowy zbywcy nieruchomości i kredytobiorcy. Wypłata miała nastąpić w terminie 3 dni roboczych do złożenia pisemnej dyspozycji kredytobiorców i po stwierdzeniu spełnienia przez kredytobiorców warunków wypłaty kredytu. Przed wypłatą kredytu kredytobiorca był zobowiązany do ubezpieczenia kredytowanego wkładu finansowego w wysokości 14.747,53 CHF w (...) S.A. na pierwszy okres ubezpieczenia tj. 60 miesięcy poprzez dokonanie wpłaty z tytułu kosztów ubezpieczenia w wysokości 915,92 zł (§ 6 ust. 1-4 (...), § 3 ust. 1 oraz ust. 4-5 (...)). Kredit miał być wypłacony w walucie polskiej, na finansowanie zobowiązań w kraju, z zastosowaniem kursu kupna dla dewiz obowiązującego w pozwanym Banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli kursów (§ 4 ust. 1 pkt 2 oraz ust. 2 (...)). Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 1 umowy kredyt jest wypłaca w walucie wymiennej na finansowanie zobowiązań kredytobiorcy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego. W przypadku wypłaty kredytu albo transzy w walucie wymiennej innej niż waluta kredytu zastosowanie miał kurs kupna/sprzedaży dla dewiz obowiązującego w pozwanym Banku w dniu zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli kursów (§ 4 ust. 3 (...)). W § 1 ust. 1 pkt 14 (...) została zdefiniowana Tabela Kursów jako Tabela kursów (...) SA obowiązująca w chwili dokonywania przez (...) SA określonych w umowie przeliczeń kursowych, dostępna w (...) SA oraz na stronie internetowej (...) SA. W § 1 ust. 1 pkt 19 (...) waluta wymienna została zdefiniowana jako waluta wymienna, której kursy są zamieszczane w Tabeli kursów.

Spłata kredytu miała następować w równych ratach kredytowo-odsetkowych w drodze potrącania przez Bank swoich wierzytelności z tytułu udzielonego kredytu z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego (...) kredytobiorcy zgodnie z zawiadomieniem o wysokości raty spłaty. W przypadku spłaty zadłużenia z tytułu kredytu w ratach annuitetowych pierwsza i ostatnia rata są ratami wyrównującymi (§ 7 (...), § 4 ust. 4 (...) oraz § 18 (...), § 20 (...), § 21 (...)). Zgodnie z § 22 ust. 2 pkt 1 (...) w przypadku dokonywania spłat zadłużenia kredytobiorcy z (...) środki z rachunku miały być pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w pozwanym Banku w dniu wymagalności, według aktualnej Tabeli kursów. Spłata mogła też jednak nastąpić w walucie kredytu z rachunku walutowego (§ 22 ust. 2 pkt 2 (...)).

Zgodnie z § 32 ust. 1 (...) niespłacenie przez kredytobiorcę części albo całości raty spłaty kredytu w terminie określonym w umowie, spowoduje, że należność z tytułu zaległej spłaty staje się zadłużeniem przeterminowanym i może zostać przez (...) SA przeliczona na walutę polską, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w (...) SA w dniu wymagalności spłaty raty, według aktualnej Tabeli kursów. Ponadto strony ustaliły, że jeżeli spłata zadłużenia przeterminowanego i odsetek nastąpi w walucie innej niż waluta polska:

- w formie bezgotówkowej – kwota wpłaty zostanie przeliczona na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej według kursu kupna dla dewiz (aktualna Tabela kursów) obowiązującego w pozwanym banku w dniu wpływu środków,
- w formie gotówkowej - kwota wpłaty zostanie przeliczona na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej według kursu kupna dla pieniędzy (aktualna Tabela kursów Banku) obowiązującego w pozwanym banku w dniu wpływu środków (§ 36 ust. 1 (...)).

W § 11 ust. 2 (...) zostało zawarte oświadczenie, że kredytobiorcy zostali poinformowani, o tym że ponoszą ryzyko zmiany kursów waluty, polegające na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu, wyrażonych w walucie polskiej, przy wzroście kursów waluty kredytu oraz ryzyko stopy procentowej, polegające na wzroście raty spłaty przy wzroście stawki referencyjnej.

Zgodnie z § 16 (...) przewidziano od udzielonego kredytu, płatna w dniu zawarcia umowy, będzie przeliczona na walutę polską przy zastosowaniu wynikającego z aktualnej Tabeli kursów sprzedaży : 1) dla dewiz- w przypadku wpłaty w

formie przelewu środków, 2) pieniędzy – w przypadku wpłaty w formie gotówkowej. Potrącenie przez (...) S.A. prowizji od udzielonego kredytu z kwoty kredytu nie wymagało złożenia przez kredytobiorcę odrębnej dyspozycji wypłaty kredytu lub transzy.

(dowód: umowa k. 18-25 oraz k. 73-76, zawiadomienie o wpisie w księdze wieczystej – k. 77-78, ocena wniosku – k. 79, wniosek o zmianę postanowień umowy – k. 80, opinia, analiza klienta – k. 81)

Po podpisaniu umowy kredytu powodowie zawarli umowę ramową.

(dowód: zeznania powodów k. 217)

Uruchomienie kredytu nastąpiło w dniu 02.07.2008 r. Powodowie od 01.09.2008 r. do 01.04.2021 r. na rzecz pozwanego z tytułu spłaty rat umowy kredytu uiszcili tytułem spłaty kapitału 100.345,74 zł zaś tytułem spłaty odsetek kwotę 42.462,78 zł, łącznie kwotę 142.808,52 zł. W okresie od 01.05.2021 r. do dnia 16.09.2021 r. powodowie na rzecz pozwanego uiszcili kwotę 5.083,22 zł. Spłata kredytu następowała do 2014 r. z środków finansowych A. S., zaś następnie z środków M. P. i J. P. (1).

(dowód: zaświadczenie z dnia 22.04.2021 r. – k. 26-29, historia rachunku – k. 30, zeznania powodów – k. 216-217)

Powódka A. S. poprzednio nazywała się A. P..

(dowód: kopia odpisu skróconego aktu małżeństwa – k. 35)

Powodowie zawarli w dniu 23.01.2023 r. umowę przelewu wierzytelności. Na podstawie której powódka A. S. dokonała przelewu wierzytelności jej przysługującej od pozwanego w związku z zawarciem i wykonywaniem umowy kredytu hipoteczny nr (...) ((...)) na rzecz powodów M. P. i J. P. (1).

(dowód: umowa przelewu wierzytelności – k. 219)

Powodowie wezwali pozwanego do zwrotu nienależnego świadczenia wskazując, że treści umowy zawarte były postanowienia abuzywne, skutkujące nieważnością umowy. Pozwany nie uznał roszczeń powodów.

(dowód: wezwanie do zapłaty wraz z potwierdzeniem nadania – k. 32-34, pismo pozwanego – k. 31)

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenie powodów o ustalenie, że umowa kredytu mieszkaniowego (...) K. (...) nr (...) ((...)) z dnia 27 czerwca 2008 r. przez (...) Bank (...) S.A. z powodami jest nieważna, uznano za zasadne. W ocenie Sądu, mimo, że sama konstrukcja umowy nie jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, to jednak zawiera ona postanowienia niedozwolone, których eliminacja skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą. W konsekwencji, podlegało również uwzględnieniu roszczenie powodów od zapłatę wywodzone z powyższej podstawy. Oddaleniu podlegało powództwo nieznacznej części tj. odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonej kwoty od dnia 03.08.2021 r. do dnia 12.04.2023 r. Umorzeniu podlegało postępowanie o zapłatę z powództwo A. S. z uwagi na cofnięcie powództwa z zrzeczeniem się roszczenia w tym zakresie.

Stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumenty przedłożone do akt sprawy, których wiarygodności żadna ze stron nie kwestionowała oraz zeznania świadków i powodów nie stwierdzając podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Przesłuchani w sprawie świadkowie M. A. (k. 172-182) oraz M. I. (k. 188-197) – były zatrudniona w 2008 r. w pozwanym banku przy kredytach hipotecznych. Wskazały, że nie brały udział w procesie udzielania kredytu powodów, a jedynie były wskazane jako pełnomocnik. W związku z powyższym zeznały na okoliczność ogólnych procedur stosowanych przy zawieraniu umów kredytu z pozwanym bankiem.

W świetle zeznań powodów M. P. oraz J. P. (1) na rozprawie w dniu 17.01.2023 r. (k. 216-217v) Sąd pominął dowód z przesłuchania powódki A. S.. Zeznania powodów były wyczerpujące, obszerne, jasne i korelowały z pozostałym materiałem dowodowym. Z uwagi na to, że powódka A. S. przebywa w Stanach Zjednoczonych przesłuchanie jej wydłużyłoby postępowanie o wiele miesięcy, zaś jej zeznania nie miałyby istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Powodowie w pierwszym rzędzie domagali się ustalenia, że umowa kredytu mieszkaniowego(...) K. (...) nr (...) ((...)) z dnia 27 czerwca 2008 r. jest nieważna. Ponadto, powodowie M. P. i J. P. (1) żądali zapłaty z tego tytułu. Na wypadek oddalenia tego żądania – ustalenia bezskuteczności wobec nich postanowień abuzywnych zawartych w § 1 ust. 1, § 3 ust. 1 pkt 2 i 3, § 4 ust. 1, § 6 ust. 4 pkt 6, § 9 ust. 2, § 11 ust. 2 części szczególnej umowy oraz § 1 ust. 1 pkt 14 i 19, § 4, § 4 ust. 2 i 3, § 10 ust. 2, § 14 ust. 4, § 16 ust. 1, § 22 ust. 2 pkt 1-3, § 32 ust. 1, § 36 ust. 1, § 39 ust. 1 i 2, § 40 pkt 4, § 44 części ogólnej umowy. Wskazywane przez powodów postanowienia dotyczyły mechanizmu denominacji kwoty kredytu wyrażonej w walucie szwajcarskiej, a wypłacanej i spłacanej w walucie polskiej i związanych z tym przeliczeń według kursów walut, które to kursy – według ich stanowiska - pozwany mógł kształtować dowolnie. W ocenie powodów skutkiem tego umowa jest bezwzględnie nieważna.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu powodowie mają interes prawny w wystąpieniu z żądaniem pozwu, a polega on na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne).

Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.

Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia – dalej pr. bank.) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (73.737,67CHF), cel, na jaki został udzielony (nabycie nieruchomości i refinansowanie poniesionych kosztów), zasady i termin jego spłaty (ratalnie), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy referencyjnej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

Oceny postanowień ww. umowy nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c., w jego brzmieniu w dacie zawierania umowy, zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie. Już w tej dacie art. 69 ust. 2 pkt 2 pr. bank. przewidywał możliwość zawierania umów kredytu ze wskazaniem waluty obcej, zaś

wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.). Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.

Nie ulega wątpliwości, że postanowienia umowy zawartej przez strony przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej, wypłatę kredytu w PLN na finansowanie zobowiązań w kraju, a nadto spłatę w różnych walutach. Tym samym umowa stron mogła powodować rozliczenia w walutach obcych i przenoszenie własności wartości dewizowych, a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.

Jak już wskazano, w umowie wyraźnie określono, że wypłata kredytu nastąpi w PLN na finansowanie zobowiązań w kraju (§ 4 ust. 1 pkt 2 (...)). Nie ulega też wątpliwości, że przeznaczeniem kredytu było finansowanie nabycie nieruchomości w Polsce. Spłata kredytu wyrażonego w (...) mogła natomiast następować w PLN (§ 7 ust. 4 (...), § 22 ust. 2 pkt 1 (...)). Mogła też jednak nastąpić w walucie kredytu (§22 ust. 2 pkt 2 (...)).

Oznaczałoby to, że walutą zobowiązania kredytowego był frank szwajcarski (...), jednak walutą jego wykonania – zgodnie z treścią umowy – miała być waluta polska (PLN).

Istota umowy sprowadzała się zatem do zobowiązania Banku, że postawi do dyspozycji kredytobiorców pewną kwotę w PLN, która w dacie wypłaty stanowić miała równowartość kwoty wyrażonej dokładnie w (...), zaś powodowie zobowiązali się spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w (...) według wartości takiej raty na dzień spłaty.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i jako takie stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant. O akceptacji takiej świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Istota umowy stron polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów równowartości określonej kwoty pieniędzy z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej. Zauważyć trzeba, że ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość kredytu w PLN, którą miał oddać do dyspozycji Bank, a nadto podwyższając jego wartość, którą miał spłacać kredytobiorca, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość tych świadczeń. W konsekwencji trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, a realizowanego w walucie polskiej, była w swej zasadzie sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego. Ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża bowiem obie strony.

Przedstawione okoliczności pozwalają uznać, że powodowie mieli świadomość zarówno rodzaju zawartej z pozwanym umowy kredytu, jak też wiążących się z tym konsekwencji prawnych i finansowych. Podpisując umowę oświadczyli w § 11 ust. 2 (...), że zostali poinformowani o ryzyku zmiany kursów waluty i zmiennej stopy procentowej i to ryzyko ponoszą (k.20), jak również w treści § 7 ust. 2 i 3 (...) znajduje się informacja o skutkach zmiany stawki referencyjnej (k.21). Co więcej, sama powódka M. P. zeznała: „Miałam świadomość, że kursy walut podlegają zmianom, ale zapewniano mnie, że o (...) nie ma co się martwić.” (k. 217), jak również powód J. P. (1) „Wiedziałem, że kursy podlegają zmianom. Wiedziałem, że wysokość naszego zobowiązania będzie uzależniona od kursu (...).” (k.217v).

Wobec powyższego twierdzenia strony powodowej dotyczące braku pouczenia o ryzyku kursowym powodów należy uznać za niezasadne.

Niemniej, wskazany mechanizm obliczania wzajemnych zobowiązań w sposób określony w umowie stron wymaga oceny w aspekcie sposobu ustalania kursu waluty niezbędnego do tych operacji, gdyż powodowie podnieśli zarzut, że postanowienia umowy w tym zakresie mają charakter niedozwolony.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 ; wyrok SA Warszawa z dnia 15 maja 2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...) na tle wykładni dyrektywy (...) i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (czyli dotyczących kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), należy przyjąć, że postanowienia umowy stron w tym zakresie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

Nie ulega wątpliwości, że powodowie zawarli umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Okoliczność ta nie była kwestionowana przez pozwanego, jak również zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie prowadzi do odmiennego wniosku.

W konsekwencji należy dokonać oceny postanowień dotyczących kursów używanych do przeliczenia zobowiązań stron w ramach umowy. Ich istota sprowadza się do wskazania, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty. Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do „Tabeli kursów” definiowanej jako tabela banku. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty. Ponadto nie ulega wątpliwości, że umowa stron stanowiła wzorzec umowny stosowany w Banku. Układ umowy wskazuje, że kredytobiorcy mogli określić potrzebną im kwotę w walucie obcej, określić przeznaczenie kredytu, uzgodnić okres kredytowania, sposób zabezpieczenia, wskazać rachunki do wypłaty i spłaty kredytu. Nie ma jednak podstaw do przyjęcia, że pozostałe postanowienia i oświadczenia były możliwe do wynegocjowania. Do tego byłoby bowiem konieczne wykazanie, że kredytobiorca miał realny wpływ na kształt każdego z tych postanowień, czyli przedstawiono mu możliwość jego zmiany, z której zrezygnował. Powódka M. P. zeznała „Dostaliśmy wzór umowy do zapoznania się, ale nie było możliwości jego negocjacji. W tej postaci umowa została podpisana.” (k. 217). Taka okoliczność nie wynika natomiast ani z zeznań powodów, ani świadków, co oznacza, że postanowienia w zakresie kursów wymiany stosowanych w Tabeli nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

Nie sposób przy tym przyjąć, że takie uzgodnienie nastąpiło w wyniku wskazania rachunku do obsługi kredytu prowadzonego w PLN. Wskazanie takie w żaden sposób nie odnosi się bowiem do kursu, który miałyby być przyjmowany do rozliczenia kredytu.

Brak jest dowodu, aby kredytobiorcy zostali poinformowani, w jaki sposób te kursy i ta tabela jest kształtowana i świadomi tego wyrazili zgodę na ich stosowanie.

W ocenie Sądu nie doszło zatem do indywidualnego uzgodnienia wszystkich postanowień umowy. Dla wykazania takiego faktu konieczne byłoby bowiem udowodnienie nie tyle, że powodowie mieli możliwość formułowania pytań i negocjacji, lecz że taka możliwość była im realnie przedstawiona w odniesieniu do poszczególnych postanowień i świadomie z niej zrezygnowali. Tego pozwany nie udowodnił.

W konsekwencji, w ocenie Sądu nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, a tym samym i wysokość świadczenia głównego banku, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie. Jako że powodowie wskazywali, że te postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów. Odwołują się one do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalane są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Nie można uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczająco jednoznaczne. Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości spłaty całego zadłużenia w przypadku jego przeterminowania. Sposób ustalania wysokości miesięcznych rat spłaty i sposobu przeliczenia kursu waluty nie został w ogóle wskazany w umowie – jedynie zostało zawarte postanowienie, że kredytobiorca otrzyma zawiadomienie z wysokością rat spłaty (§ 18 ust. 2 (...)). Zważywszy, że sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mógł on być wyznaczany jednostronnie przez Bank, czego nie zmienia okoliczność, że w pewnym zakresie mógł też doznawać ograniczeń ze strony regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż kredytobiorca nie miał na to żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Powyższe oznacza, że po zawarciu umowy kredytobiorcy mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie im wypłacona (Bank miał na to czas, w trakcie którym mógł zmienić swój kurs), a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku dalszego wykonywania umowy określić miał Bank. Pozwany mógł zatem w sposób dowolny kształtować wysokość swojego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu, jak również wysokość zobowiązania kredytowego w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że była ona sprzeczna z dobrymi obyczajami i naruszała rażąco interesy kredytobiorców w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – uchwała SN z 20 czerwca 2018 r. w sprawie (...)). Takie rozwiązania dawały Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorców całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich

zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu. Nie niweczy tego okoliczność, że wypłata kredytu teoretycznie mogła nastąpić w walucie innej niż PLN. Jak już bowiem wskazano, w przypadku umowy stron nie było takiej możliwości, gdyż kredyt nie był przeznaczony na finansowanie zobowiązań poza granicami RP. Nie zmienia tego również okoliczność, że Bank miał w swojej ofercie możliwość zawarcia umowy ramowej w zakresie współpracy na rynku finansowym, w której jedną z opcji były negocjowane transakcje wymiany walut wymienialnych. Powodowie nie zawierali tego rodzaju umowy.

Po pierwsze, postanowienia takiej umowy nie były elementem umowy kredytu, lecz kreowały odrębny stosunek zobowiązaniowy.

Po drugie, realizacja takiej wymiany walut nie mogła nastąpić na etapie zawierania umowy kredytu, lecz dopiero na etapie jej wykonania, a – jak wskazano wyżej – oceny abuzywności postanowień umownych dokonuje się na datę zawarcia umowy.

Po trzecie, okoliczność, że kredytobiorca mógł negocjować kurs, według którego ma nastąpić wypłata kredytu, którego kwotę określono w (...), lecz realizowano wyłącznie w PLN, nie zmienia tego, że nie mógł otrzymać kwoty w (...), ale nadal wyłącznie w PLN. Możliwość negocjowania kursu dotyczyła zatem wyłącznie etapu wykonania umowy, przy czym dostrzec trzeba, że realizacja tej możliwości również zależała wyłącznie od Banku, który decydował o tym, czy zaakceptuje ewentualne propozycje kredytobiorcy co do kursu waluty.

Podsumowując, nawet zawarcie umowy ramowej przy okazji zawierania umowy kredytu nie zmieniało tego, że wypłata kredytu, którego kwotę określono w (...), mogła nastąpić wyłącznie w PLN, według kursu, którego wysokość zależała wyłącznie od woli Banku, który narzucał kredytobiorcy określoną przez siebie wysokość kursu, a kredytobiorca mógł zaakceptować taką propozycję, a w przypadku braku takiej akceptacji i tak stosowałby własną tabelę.

Oceny powyższej nie zmienia również okoliczność, że spłata kredytu mogła nastąpić zarówno w walucie kredytu, jak i w innej walucie. Możliwość taka nie eliminowała bowiem zaburzenia równowagi stron, do której dochodziło na etapie uruchomienia kredytu po kursie zależnym wyłącznie od Banku.

Dodatkowo wskazać należy, że swobodę ustalania kursu przez Bank eliminowała jedynie możliwość wypłaty kredytu w walucie kredytu oraz spłaty w tej walucie, gdyż do wszystkich pozostałych walut Bank miał prawo stosować własny kurs. Oznacza to również, że możliwość spłaty w walucie kredytu nie przywracała wystarczająco nierównowagi między stronami wynikającej z tego, że na etapie wypłaty kredytu, którego wysokość określono w (...), ale wypłata miała nastąpić wyłącznie w PLN, wysokość wypłacanego kredytu w PLN ostatecznie zależała zawsze od decyzji Banku (czy to w ramach tabeli, czy to w ramach negocjacji na podstawie umowy ramowej).

W świetle powyższych okoliczności przyjąć należy, że postanowienia uprawniające Bank do jednostronnego i nieskrępowanego ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia umowy stron należy uznać za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. Nie ma znaczenia, czy z możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (uchwała SN z 20 czerwca 2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umów istotny jest stan z daty ich zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców. Tym

samym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do poczynienia takich ustaleń, a wnioski pozwanego w tym zakresie pominięto (wniosek o opinię biegłego zawarty w odpowiedzi na pozew).

Podsumowując, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie i kształtowały zobowiązania kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów. Wylimitowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w (...) oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a kredytobiorcy w terminach płatności kolejnych rat powinni spłacać raty w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy(...) dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...):

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wylimitowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następnie je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałoby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

d) w przypadku ustalenia, że wylimitowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

e) nawet jeżeli skutkiem wylimitowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie (...), J. P. (2) i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...)-144, pkt 33).

Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala jednak na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą indeksacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.),

zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie, to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu.

W ocenie Sądu eliminacja postanowień określających kurs wymiany i brak możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą, tj. jako umowy kredytu bankowego.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 pr. bank. umowa kredytu polega bowiem na tym, że Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomo jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji kredytobiorcy równowartość określonej kwoty franków szwajcarskich w złotych polskich, lecz nie wiadomo, jak ma być ustalona ta równowartość (według jakiego miernika). Podobnie nie wiadomo, jaką kwotę powinni zwrócić kredytobiorcy, która miałaby być równowartością rat określonych w (...). Nie eliminuje tego możliwość spłaty w (...), gdyż nie w takiej walucie nastąpiła wypłata kredytu, a co więcej, nie wiadomo, czy Bank wywiązał się ze swojego zobowiązania, gdyż nie wiadomo, na podstawie jakiego kursu przeliczyć równowartość kredytu określonego w (...) na wypłatę w PLN. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu w walucie wykonania zobowiązania, a brak jednoznacznego określenia kwoty kredytu udostępnianego i podlegającego zwrotowi (czy to w postaci ściśle określonej kwoty, czy to przez ściśle i jednoznaczne określenie parametrów do jej ustalenia – np. kursu wymiany) oznacza brak jednego z przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu wskazanych w art. 69 pr. bank. Brak jednego z takich elementów oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.). Nieważność umowy oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia.

Z podanych przyczyn, na podstawie art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 § 1 k.c. i art. 69 pr. bank, powództwo o ustalenie, że umowa kredytu mieszkaniowego(...) K. (...)nr (...) ((...)) z dnia 27 czerwca 2008 r. zawarta przez (...) Bank (...) S.A. z A. P. (obecnie S.), J. P. (1) i M. P. jest nieważna należało uwzględnić, o czym Sąd orzekł jak w **punkcie I sentencji wyroku**.

Z uwagi na powyższe w oparciu o art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów J. P. (1) i M. P. kwotę 148.808,26 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 13 kwietnia 2023 r. do dnia zapłaty, o czym orzekł **jak w pkt II sentencji wyroku**.

Powyzsza kwota stanowi sumę świadczeń uiszczonych przez powodów tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych w okresie od 01.09.2008 r. do 01.04.2021 r. w łącznej kwocie 142.808,52 zł i od 01.05.2021 r. do dnia 16.09.2021 r. w kwocie 5.083,22 zł oraz tytułem składki ubezpieczenia niskiego wkładu w kwocie 915,92 zł. Spłata kredytu następowała początkowo z środków finansowych A. S., a od 2014 r. z środków M. P. i J. P. (1). Powódka A. S. dokonała cesji wierzytelności z tytułu spłaty rat kredytu na rzecz swoich rodziców tj. pozostałych powodów w niniejszej sprawie. W związku z tym M. P. i J. P. (1) uprawnienia są do otrzymania zwrotu całej kwoty nienależnego świadczenia. Z uwagi na to, że umowa była nieważna od samego początku również świadczenie powodów z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu podlegało zwrotowi. Powodowie udokumentowali żadaną kwotę zaświadczeniem wystawionym bezpośrednio przez bank, którego autentyczności pozwany nie podważył. Ponadto, do akt sprawy została złożona umowa kredytu (wynikała z niej wysokość uiszczonej składki ubezpieczeniowej) oraz historia rachunku bankowego. Z tego względu Sąd oparł na nich swoje ustalenia, co do wysokości należnego powodom świadczenia. Dokonanie zsumowania wpłat dokonanych przez powodów nie stanowi skomplikowanego działania matematycznego. Z tego względu Sąd pominął wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości i finansów jako nieistotny dla rozstrzygnięcia.

Zgodnie z poglądem przyjętym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. w sprawie(...), w przypadku następczej nieważności umowy kredytowej po obu jej stronach powstają odrębne roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Ostatecznie zatem świadczenia te podlegają zwrotowi niezależnie od siebie, bez konieczności badania z urzędu, czy ich wzajemna wysokość prowadzi do powstania stanu wzbogacenia, który byłby miarą zwrotu różnicy między tymi świadczeniami. Sąd Najwyższy nadał wskazanej uchwale moc zasady prawnej, co oznacza, że będzie ona stosowana przez ten sąd również w innych sprawach.

Bezzasadne byłoby przy tym powoływanie się na przez Bank na brak obowiązku zwrotu świadczenia z uwagi na przepisy art. 411 k.c., gdyż w pkt. 1 tej regulacji wyraźnie wskazano, że nie dotyczy on sytuacji, w której zwrot ma dotyczyć świadczenia spełnionego m.in. w wykonaniu nieważnej czynności prawnej – jak w sprawie niniejszej.

Strona powodowa spłacając kredyt nie spełniała również świadczeń z tytułu umowy przed nadejściem terminu ich wymagalności (art. 411 pkt 4 k.c.), skoro z uwagi na nieważność umowy nie była zobowiązana do takich spłat, a co najwyżej do zwrotu świadczenia nienależnego, jakim stała się wypłacona im kwota kredytu.

Ponadto, wskazać należy że dochodzone przez powodów roszczenie nie jest przedawnione. Pobranie środków z rachunku bankowego powodów przez Bank następowało w wyniku nieważnej czynności prawnej, dlatego nie można tego określić jako świadczenia okresowego. Zastosowanie zatem znajdzie co do zasady w niniejszej sprawie dziesięcioletni termin przedawnienia, albowiem roszczenie powodów powstało przed zmianą przepisów wprowadzonych ustawą z 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 poz. 1104). Zgodnie bowiem z art. 5 ust. 3 ww. ustawy do przysługujących konsumentowi roszczeń powstałych przed dniem wejścia jej w życie i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, których terminy przedawnienia są określone w art. 118 i art. 125 § 1 kodeksu cywilnego, stosuje się jego przepisy w brzmieniu dotychczasowym. Skoro zatem powodowie dochodzą roszczenia z tytułu pobranych im środków w okresie od 27.06.2008 r. do 01.09.2021 r. to w dacie wejścia w życie zmienianych przepisów – 9 lipca 2018 r. – dziesięcioletni termin przedawnienia nie upłynął, a zatem ma on zastosowanie w dalszym ciągu w zakresie roszczeń powodów z tytułu zapłaty. Należy odwołać się też do wyroków (...) z dnia 22.04.2021 r. w sprawie (...)i z dnia 10.06.2021 r. w sprawie (...) oraz w połączonych sprawach od (...) uznając w tej mierze zarzut za bezskuteczny. Zgodnie z wyrokami (...), przepisy dyrektywy (...) w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich sprzeciwiają się przedawnieniu roszczeń konsumenckich, mających na celu stwierdzenie, że dane postanowienia umowne mają charakter nieuczciwy, jednak nie sprzeciwiają się przedawnieniu roszczeń restytucyjnych będących następstwem takiego stwierdzenia. Co więcej, bieg terminu przedawnienia takich roszczeń nie może się skończyć przed datą powzięcia przez konsumenta wiedzy o niedozwolonym charakterze takiego postanowienia, względnie przed dniem, w którym przy zachowaniu przeciętnej staranności wiedzę taka mógł obiektywnie rzecz biorąc powziąć. „Należy zauważyć, że termin przedawnienia może być zgodny z zasadą skuteczności tylko wtedy, gdy konsument miał możliwość poznania swoich praw przed rozpoczęciem biegu lub upływem tego terminu.” (teza 46 do wyroku (...) (...)). Nie oznacza to jednak, że zdarzenie to nie może nastąpić później to jest pomiędzy dowiedzeniem się o wadach umowy np. od adwokata, a momentem złożenia pozwu w sądzie. Powódka M. P. na rozprawie w dniu 17.01.2023 r. wskazał „Dość długo się z tym problemem nosiliśmy, trafiliśmy do pana mecenas dowiedzieliśmy się, że umowa ma zapisy, które mogą być powodem do jej unieważnienia, bo nie mamy wpływu po jakim kursie spłacamy. (...) Ta rozmowa z panem mecenasem była w kwietniu 2021 r.” (k.217v).

Wskazano tam również, że zasadę skuteczności ochrony praw konsumentów „...należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie krajowemu uregulowaniu przewidującemu, że wytoczone przez konsumenta powództwo o zwrot kwot nienależnie wypłaconych na podstawie nieuczciwych warunków umownych w rozumieniu dyrektywy(...) lub warunków sprzecznych z wymogami dyrektywy (...) podlega trzyletniemu terminowi przedawnienia rozpoczynającemu bieg w dniu, w którym nastąpiło bezpodstawne wzbogacenie.” (teza 66 do wyroku (...) z dnia 22.04.2021 r. w sprawie w sprawie (...)). Podnoszono jednak, że z uwagi na tak krótki okres przedawnienia w prawie krajowym – 3 lata, nie można tego uznać za czas możliwy na podjęcie stosownej reakcji przez konsumenta. Podobnie wcześniej omawiany wyrok (...) dotyczy 5 letniego okresu przedawnienia liczonego w prawie francuskim od dnia

zawarcia umowy. W prawie polskim okres przedawnienia tego typu roszczeń wynosił 10 lat tak więc jest w ocenie Sądu dostatecznym na pozyskanie stosownej wiedzy i podjęcie kroków procesowych przez konsumenta.

Podobne stanowisko do wyroku (...), w dniu 7 maja 2021 r. zajął polski Sąd Najwyższy. Sąd uznał, iż rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia rozpoczyna się w momencie zakwestionowania umowy frankowej - złożenia reklamacji, wystosowanie wezwania do zapłaty, złożenia pozwu w Sądzie.

Powodowie żądali zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 148.808,26 zł od dnia 03.08.2021 r. do dnia zapłaty i to żądanie zostało uwzględnione jedynie w części – co do zasądzenia odsetek za opóźnienie jednakże od innej daty początkowej. Żądanie powodów zostało uznane przez Sąd za zasadne od dnia 13.04.2023 r. tj. od ogłoszenia wyroku. Z uwagi na skomplikowany charakter sprawy, mnogość zarzutów oraz rozbieżność orzecznictwa pozwany dopiero po przeprowadzeniu całego postępowania dowodowego miał dostateczną wiedzę, która pozwalała pozwanemu na ocenę zasadności roszczeń powodów.

W związku z tym, Sąd na podstawie art. 481 § 1 k.c. zasądził odsetki za opóźnienie dla każdego z powodów od kwot 148.808,26 zł od dnia 13.04.2023 r. do dnia zapłaty, o czym orzekł w **punkcie II sentencji wyroku**, zaś w pozostałym zakresie żądanie o zasądzenie odsetek oddalił, o czym orzekł w **punkcie IV sentencji wyroku**.

Powódka A. S. cofnęła powództwo o zapłatę kwoty 148.808,26 zł z zrzeczeniem się roszczenia. W ocenie Sadu cofnięcie powództwa w zakresie wskazanej wyżej kwoty było dopuszczalne. Złożone oświadczenie przez powódkę o cofnięciu powództwa nie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego oraz nie zmierza do obejścia prawa. Wobec powyższego Sąd na podstawie art. 203 § 1 k.p.c. w zw. z art. 355 k.p.c. umorzył postępowania co do zasądzenia kwoty 148.808,26 zł na rzecz powódki A. S., o czym orzekł, **jak w pkt III sentencji wyroku**.

Uwzględnienie tego żądania dezaktualizuje potrzebę odnoszenia się do żądania ewentualnego.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. poprzez obciążanie pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz powodów w całości. Powodowie ulegli swemu żądaniu w nieznacznym zakresie tj. odnośnie odsetek ustawowych za opóźnienie od kwot 148.808,26 zł od dnia 03.08.2021 r. do dnia 13.04.2023 r. i kwoty umorzonej żądania głównego w stosunku do jednego z powodów (148.808,26 zł).

Koszty procesu po stronie powodowej obejmowały uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł), opłatę za pełnomocnictwa (17 zł), wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnego) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (10.800 zł).

Z tego względu Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.817 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, o czym orzekł w **punkcie V sentencji wyroku**.

sędzia Juliusz Ciejek